

SUOMEN KIRJASTOSEURA
FINLANDS BIBLIOTEKSFÖRENING
FINNISH LIBRARY ASSOCIATION

Suomen kirjastoseura ry
Runeberginkatu 15 A 6
00100 Helsinki
puh. 044-522 2941
info@fla.fi

LAUSUNTO 4.11.2015

EDUSKUNNAN VALTIOVARAINVALIOKUNNAN SIVISTYS- JA TIEDEJAOSTOLLE

ASIA: HE 30/2015 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2016

Suomen kirjastoseura ry kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi asiasta. Suomen kirjastoseura on kansalaisjärjestö, joka edistää kirjastolaitoksen kehitystä ja tekee tunnetuksi kirjastojen yhteiskunnallista ja tieteellistä tehtävää.

LAUSUNTOMME PÄÄVIESTIT

- Yleisille kirjastoille osoitetun valtion rahoituksen leikkaaminen vaikuttaa merkittävästi kirjastojen kykyyn tuottaa tasa-arvoista kirjastopalvelua ympäri Suomen. Leikkaukset heikentävät erityisesti kirjastopalveluja pääkaupunkiseudun ulkopuolella. Esitämme, että leikkausten sijaan yleisille kirjastoille suunnattu valtionavustus pidetään edellisten vuosien tasolla.
- Kansalaisten yhdenvertaisen tiedonsaannin turvaamiseksi tarvitsemme kansallisen ratkaisun digitaalisten aineistojen osalta. Esitämme, että valtionosuuksista osoitettaisiin suora rahoitus yleisten kirjastojen e-aineistojen hankintaan.
- Tulevina vuosina kirjastojen rooli suomalaisessa yhteiskunnassa korostuu, ei vähene. Kirjastolaitoksella on keskeinen rooli lukutaidon tukemisessa. Kirjasto tarjoaa myös laajemmin tilat, sisällöt ja palvelut, joiden kautta käytännössä toteutuvat kansalaisten sivistykselliset oikeudet.

Yleisten kirjastojen määrärahat valtion talousarvioesityksessä

Talousarvioesityksessä esitetään valtionavustuksia yleisten kirjastojen toimintaan 3 900 000 euroa. **Laskua valtionavustuksissa on vuoteen 2015 verrattuna 18 prosenttia. Leikkaukset kohdistuvat pääosin keskus- ja maakuntakirjastoille myönnettyihin avustuksiin.** Lisäksi kirjastoilta on vuoden 2014 valtionosuusudistuksen myötä leikattu suora valtionosuus kirjastojen rakentamiskustannuksiin.

Kirjastoille osoitetun valtion rahoituksen avulla on tasoitettu kuntien välisiä eroja kirjasto- ja tietopalveluiden tuottamisessa. Rahoituksen leikkaaminen vaikuttaa merkittävästi kirjastojen kykyyn tuottaa tasa-arvoista kirjastopalvelua ympäri Suomen.

SUOMEN KIRJASTOSEURA
FINLANDS BIBLIOTEKSFÖRENING
FINNISH LIBRARY ASSOCIATION

Kirjastopalvelut pääkaupunkiseudun ulkopuolella heikkenevät

Maakuntakirjastoille suunnatun valtion rahoituksen väheneminen merkitsee pääkaupunkiseudun ulkopuolisten kirjastopalvelujen heikkenemistä. Maakuntakirjastojen kirjastoasetuksessa määritellyjä tehtäviä ovat mm. alueen verkkopalvelujen kehittäminen ja alueen kirjastojen yhteistyön edistäminen (Valtioneuvoston asetus kirjastoista 406/2013).

Eryteisesti pääkaupunkiseudun ulkopuolella maakuntakirjastoilla on merkittävä rooli. Ne toimivat Suomen hallinnollisesti kevyen kirjastoverkon alueellisina solmupisteinä ja kehittäjinä. Maakuntakirjastot vastaavat alueensa kirjastojen henkilökunnan ammattitaidon kehittämisestä ja tiedon jakamisesta sekä uusien palvelumallien jalkauttamisesta.

Valtionavun lasku johtaa kirjastotilojen rapautumiseen

Edellä mainittujen säästöjen lisäksi kirjastojen perustamishankkeisiin varattu valtion määräraha (4,5 milj. euroa) on poistettu 2014 hyväksytyin valtionosuusuudistuksen mukaisesti. Kunnat ovat vuodesta 2015 alkaen saaneet valtionosuutensa yhteissummana, jonka ne voivat kohdentaa oman harkintansa mukaan. Myös tämä muutos kohdistuu voimakkaasti pääkaupunkiseudun ulkopuolisiin kirjastopalveluihin.

Suora valtionapu on ollut merkittävää kirjastotilojen säilyttämisessä tyydyttävällä tasolla. On todennäköistä, että kirjastojen rakennushankkeet ja kirjastoautojen hankinnat jäävät kunnan muiden hankintojen jalkoihin. Tämä johtaa edelleen tilojen vähenemiseen ja palvelujen supistumiseen.

Sähköinen aineistotarjonta ei poista fyysisen kirjastoverkon tarvetta. Kirjastotila on yksi palvelun muoto ja tiloja käytetään kovalla käyttöasteella opiskeluun, työskentelyyn ja yhteiseen olemiseen. Koulujen ja muiden sidosryhmien kanssa tehtävä yhteistyö, opastukset ja koulutukset ovat myös merkittävä tehtävä. Kirjastot huolehtivat siitä, että kansalaistaidot ja oikeudet säilyvät kaikilla väestöryhmillä myös digitaalisessa itsepalveluyhteiskunnassa.

Digitalisoimisen tueksi tarvitaan kansallinen ratkaisu

Vuoden 2016 valtion talousarvioesityksessä keskuskirjastotoiminnan rahoitusta on heikennetty. Helsingin kaupunginkirjasto toimii Suomessa kirjastoasetuksen perusteella yleisten kirjastojen keskuskirjastona. Keskuskirjasto tuottaa keskitetysti useita valtakunnallisia palveluita. Digitalisoimisen myötä keskitetysti tuotettujen palveluiden merkitys kasvaa ja näin ollen keskuskirjaston rahoituksen pudotus on ristiriidassa hallitusohjelman digitalisointia koskevien linjausten kanssa ja vaikuttaa merkittävästi e-aineistojen saatavuuteen.

Osana keskuskirjastotoimintaa tuotetaan kaikille kirjastoille yhteistä e-aineistojen portaalia (ekirjasto.kirjastot.fi). E-aineistojen saatavuuden osalta kansalaiset ovat tällä hetkellä hyvin eriarvoisessa asemassa. Osassa Suomen kuntia e-aineistoja – kirjoja, lehtiä jne. – ei ole tarjolla juuri lainkaan kun taas esimerkiksi pääkaupunkiseudulla tarjonta kasvaa nopeasti.

SUOMEN KIRJASTOSEURA
FINLANDS BIBLIOTEKSFÖRENING
FINNISH LIBRARY ASSOCIATION

Ongelmana on e-aineistojen lisensointi: e-aineistolisenssit hankitaan tällä hetkellä kunnallisesti. **Kansalaisten yhdenvertaisen tiedonsaannin turvaamiseksi e-lisenssien tulisi ehdottomasti olla valtakunnallisia. Esitämme, että valtionosuuksista osoitettaisiin suora rahoitus yleisten kirjastojen e-aineistojen hankintaan, sillä verkko ei tunne kuntarajoja.**

Suuri osa Euroopan maista, hyvinä esimerkkeinä Tanska ja Hollanti, on lähtenyt valtionhallinnon tuella kehittämään kansallista ratkaisua e-aineistojen lainaukseen yleisissä kirjastoissa. Suomessa hallituskauden 2015 – 2019 tavoitteena on ”luoda käyttäjälähtöiset, tuottavuutta ja tuloksellisuutta nostavat yhden luukun digitaaliset julkiset palvelut”. Tältä pohjalta yleisten kirjastojen e-aineistojen kansallisen rahoituksen nostaminen ja palvelujen saatavuuden kehittäminen on olennaista. E-aineistojen saatavuuden parantaminen on keskeistä myös harvaan asuttujen alueiden kirjasto- ja tietopalvelujen kannalta.

Helsingissä 4.11.2015

JUKKA RELANDER

Jukka Relander
Puheenjohtaja

Rauha Maarno
Toiminnanjohtaja

YLEISET KIRJASTOT SUOMESSA 2014
Kirjastot ovat lakisääteinen ja maamme käytetyin
kulttuuripalvelu.

Lainoja	91 milj.
Lainoja / asukas	16,8
Käyntejä / asukas	9,3
Kirjastoja	765
Kirjastoautoja	142
Kustannus / asukas (kuntatasolla)	58,4 €